

**Arbetsgruppens
rapport om**

Tillväxt i hela landet

Socialdemokraterna

Regionalpolitiska arbetsgruppen

Ulrica Messing, ordförande
 Christer Pettersson, sekreterare
 Ola Nilsson, partiexpeditionen
 Christine Axelsson, s-gruppen i Landstingsförbundet
 Tomas Brühl
 Jan Edling, LO
 Reynold Furustrand, s-gruppen i näringsutskottet
 Ewa Hedkvist Petersen, s-gruppen i EU-parlamentet
 Birgitta Johansson, Skaraborg
 Sylvia Lindgren, Stockholm
 Lena Ludvigsson-Olafsen, s-gruppen i Kommunförbundet
 Carin Lundberg, S-kvinnor
 Jörgen Olsson, SSU
 Mattias Ottosson, Östergötland
 Elvy Söderström, Västernorrland
 Peter Hultqvist, Dalarna
 Kristina Zakrisson, s-gruppen i arbetsmarknadsutskottet

Den regionalpolitiska arbetsgruppen har sedan partistyrelsen utsåg oss hösten 2000 arbetat med att utveckla socialdemokraternas politik för tillväxt i hela Sverige. Gruppen har varit pådrivande i den kraftiga förändring som svensk och socialdemokratisk regionalpolitik genomgått de senaste tre åren. Förändringen har skett efter en bred diskussion i partiet – bland annat inom ramen för råds-laget Samtal om framtiden under 2000.

På Västeråskongressen 2001 slogs så en ny regionalpolitik fast. Den nya politiken kallas regional utvecklingspolitik och målet är att skapa tillväxt och livskraft i landets alla delar. Med partikongressens beslut

som grund lade regeringen hösten 2001 en regionalpolitisk proposition som nu har drygt två år på nacken.

Som grund för denna slutrapport ligger dels det rådslag om tillväxtfrågor som genomförts under hösten 2003 och dels erfarenheter som gjorts inom de politik-områden som hanteras av den regionalpolitiska gruppen.

Vi kommer i denna rapport att bekräfta mycket av det vi slog fast i arbetet med Samtal om framtiden. Politikens huvudsakliga inriktning är rätt. En viktig del i den politiken är att vi måste utvärdera och ompröva. Den här rapporten ska ses som ett led i den processen.

Partistyrelsen den 27 februari 2004
 Grafisk form: AiP Sidverkstad, februari/mars 2004

Inledning

Tillväxt uppstår lokalt och regionalt. Även om det som händer på nationell och internationell nivå är viktigt påverkar den lokala och regionala omgivningen starkt förutsättningarna för tillväxt. Utan tillväxt får vi mindre resurser att satsa på välfärden. Därför behövs en aktiv regional utvecklingspolitik.

Men regional utveckling handlar om mer än bara tillväxt. Det handlar om att människor ska kunna välja var de vill bo och samtidigt kunna försörja sig eller veta att det finns dagis och åldersdomshem inom rimligt avstånd. Det handlar om att Sveriges olika landsändar ska sjuda av liv och livskraft.

Den regionalpolitiska arbetsgruppen ställde efter råds-laget Samtal om framtiden upp ett antal punkter som bör fungera som utgångspunkter vid utformningen av en politik för regional tillväxt i hela Sverige. De handlade om att:

- Tudelningen av Sverige måste hindras.
- Politiken för utveckling och tillväxt måste skapas i varje region.
- Välfärden måste fungera i hela landet.
- Sverige måste bli rundare – satsa på infrastrukturen.
- De lokala arbetsmarknaderna bör göras större.

Punkterna ska även fortsättningsvis gälla som utgångspunkter och kommer därför att utvecklas i denna rapport. Till dessa punkter måste några viktiga perspektiv tillföras. Delvis som ett led i att vässa politiken ytterligare och delvis som en konsekvens av att den regionalpolitiska arbetsgruppen fått ett vidgat mandat inom några för den regionala tillväxten betydelsefulla områden – IT-frågor och bostadspolitiken. Perspektiven kan bäst sammanfattas i följande punkter:

- Den regionala utvecklingspolitiken måste utvecklas ytterligare, inte minst utifrån lokala och regionala förutsättningar.
- Det lokala näringslivets tillgång till kapital och kvalificerad arbetskraft måste förbättras.
- Samverkan inom och mellan de olika samhällsnivåerna och gentemot näringsliv och allmänheten måste öka.
- De utbyggda bredbands- och 3G-näten måste göras till motorer i den regionala utvecklingen.
- Bostadspolitiken måste bli en mer integrerad del i den regionala utvecklingspolitiken.

Tudelningen av Sverige måste hindras

Vårt land präglas av både likheter och olikheter – något som i grunden är en styrka. Här finns både storstäder som växer och små byar som ständigt söker ny utveckling. Förutsättningarna och behoven dem emellan varierar självklart.

Förutsättningarna för tillväxt skiljer sig därför åt mellan olika regioner. Det går knappast att på statlig nivå utforma en politik som fungerar lika väl i alla delar av landet. Naturligtvis måste många frågor hanteras på nationell nivå. Nationell politik – där vi gemensamt fattat beslut om vilka regler som skall gälla måste fungera på ett likvärdigt sätt i hela landet. Det gäller till exempel all lagstiftning, socialförsäkringar, utbildning, arbetsmarknadspolitik och skatter. Det innebär att alla invånare i Sverige har samma rättigheter och skyldigheter i de flesta ekonomiska och juridiska sammanhang.

I andra frågor ges ett större ansvar till den regionala nivån för att forma och anpassa tillämpningen till regionala förhållanden. Det gäller till exempel kollektivtrafik och den regionala utvecklingsplaneringen. Det är på den lokala och regionala nivån som det går att anpassa politiken efter de lokala och regionala förutsättningarna. Här finns också kännedom om den lokala och regionala arbetsmarknaden, det lokala och regionala näringslivet och den lokala och regionala infrastrukturen. Därför är det viktigt att myndigheter, organisationer och näringsliv samarbetar på lokal, regional och nationell nivå för att på så sätt ta till vara de olika förutsättningarna.

Under de senare åren har vi sett en kraftig tudelning av Sverige. Storstäderna och universitetsorterna har vuxit kraftigt, både ekonomiskt och befolkningsmässigt, samtidigt som utvecklingen i övriga delen av landet ofta varit avsevärt dystrare. Liksom i hela Europa ser vi en befolkningsstillväxt i de stora städerna och en minskande befolkning på många andra orter.

För dessa kommuner leder befolkningsminskningen till en svår omställning när olika verksamheter måste anpassas till de minskande behoven, till exempel när antalet barn i barnomsorgen och antalet elever i skolorna minskar. Vi kan också förutse att många kommuner, både i tillväxtområden och i avfolkningsbygder, kommer att ha stora problem att täcka behoven av arbetskraft när 40-talistgenerationen går i pension om några år. Den äldre befolkningen ökar också i sig behovet av offentlig service i form av framför allt äldreomsorg. Ett behov som blir svårare att tillfredsställa med en krympande befolkning och minskande skatteintäkter.

Befolkningsminskningen beror inte bara på bristen på arbete. Den viktigaste förklaringen till att många kommuner minskar i befolkning är att det helt enkelt föds för få barn. Att storstadsområdena ökar kraftigt i befolkning förklaras endast till en mycket liten del av en nettoinflyttning från övriga delar av landet utan främst av högre födelsetal och av en större invandring. Många som flyttar gör det inte för att de känner sig tvingade till det, utan för att de vill, och de flesta som flyttat (liksom de som bor kvar) trivs med sina val. Politiken måste därför handla om att underlätta människors egna val.

Också på orter som växer i invånarantal finns problem. Där finns områden som har mycket hög arbetslöshet, låg sysselsättning och andra sociala problem. Det är viktigt att det inte skapas en motsättning mellan stad och land. Utanförskap, social utslagning, arbetslöshet och brist på service är problem som måste angripas oavsett i vilken region de finns.

För att hela Sverige skall fortsätta att utvecklas är det avgörande att alla regioner är konkurrenskraftiga och innovativa. Politiken för en utveckling i regionerna måste vara inriktad på att skapa förutsättningar för tillväxt, inte på att konservera strukturer och motverka omvandlingar. Går det bra för våra regioner går det bra för Sverige.

Den regionalpolitiska arbetsgruppen anser därför att:

- Hela Sverige kan utvecklas om vi tar tillvara de outnyttjade potentialer som finns i varje region.
- Tillväxten måste komma underifrån och skapas på lokal och regional nivå.
- Den nationella politiken ska bidra till utvecklingen genom främst infrastrukturinvesteringar, högskolornas roll och genom näringspolitiken.
- Det får inte skapas motsättningar mellan stad och land. För Sverige är tillväxt i en region bra och stagnation i en annan dåligt.

Bygg vidare på den nya regionala utvecklingspolitiken

Omläggningen av den traditionella regionalpolitiken till den nya regionala utvecklingspolitiken har inte många år på nacken. Det är därför inte möjligt att göra en rättvisande utvärdering efter så kort tid. Det är dock möjligt att redan nu diskutera de första erfarenheterna. Vi listar huvudåtgärderna i den nya politiken en efter en.

Vi har fått ett ökat regionalt ansvar och tydligare rollfördelning mellan statlig, regional och kommunal nivå. Sedan 1999 har Sveriges län haft huvudansvaret för att ta fram strategier för hur deras län ska utvecklas från och med 2004. Dessa strategier kallas regionala tillväxtprogram (RTP). Strategierna ska beröra ett stort antal politikområden som är viktiga för den regionala tillväxtkraften – allt från utbildningspolitik till transportfrågor. Ett annat centralt planeringsdokument är de regionala utvecklingsprogrammen som tar ett bredare grepp och är mer långsiktiga. Till dessa har vissa regioner med fördel kopplat långsiktiga strategier kring exempelvis kulturfrågor och miljöfrågor. Mycket av de ekonomiska resurser regeringen tidigare förfogat över för regional utveckling ligger nu också på regional nivå.

Sedan 2003 har kommunerna i landets län också fått möjligheten att bilda kommunala samverkansorgan. De län som bildat samverkansorgan har också fått ansvaret för att utarbeta nämnda utvecklingsprogram och tillväxtprogram. Detta ansvar låg tidigare på länsstyrelserna.

En annan modell är att ha regionala självstyrelseorgan med direktvalda ledamöter som har ansvar för regionala utvecklingsfrågor, som Region Skåne och Västra Götalandsregionen och samverkansorganen Regionförbundet i Kalmar län och på Gotland.

Möjligheten att bilda samverkansorgan och självstyrelseorgan är en viktig del i ambitionen att öka tydligheten och rollfördelningen mellan stat och den regionala/kommunala nivån. Länsstyrelsernas uppgift blir allt tydligare att vara statens företrädare samt att fungera som samordnare och uppföljare av samtidig statlig verksamhet på länsnivå. Samverkansorganen och självstyrelseorganen – i de län de finns – företräder regionen/länen gentemot staten.

Den utvecklade styrningen av statlig verksamhet sker inte bara på länsnivå – också departement och myndigheter ska verka för att målet för regional utveckling nås. Det handlar bland annat om att se till att de tankar och förslag som finns i de regionala tillväxtprogrammen följs upp och blir verklighet.

Den regionalpolitiska gruppens reflektioner:

Det är efter så kort tid svårt att slå fast kategoriska omdömen utifrån gjorda erfarenheter. Det kan vara svårt att skilja barnsjukdomar från mer generella problem. Vi vill dock göra klart att gruppen står bakom grundtankarna om den nya ansvars- och rollfördelningen.

Regionala tillväxtfrågor ska bygga på ett underifrånperspektiv, regionala strategier ska tas fram i bred och öppen samverkan mellan alla berörda och en ökad statlig

sektorssamordning på regional nivå är nödvändig.

Gruppen är dock beredd att diskutera metoderna i den nya politiken. Vi vill se över arbetet med de regionala tillväxtprogrammen med dess för- och nackdelar. Vi anser att näringslivet, frivilligorganisationernas och högskolornas deltagande i det regionala arbetet måste öka. Vi anser att ansträngningarna för att samordna statliga aktörers regionala arbete måste öka. Och vi välkomnar den debatt som nu pågår om ansvarsfördelningen mellan de olika samhällsnivåerna och inväntar med spänning ansvarskommitténs slutliga analys och förslag.

Den regionalpolitiska arbetsgruppen menar att svensk ekonomi skulle vinna på en tydligare regional och länsövergripande indelning i olika näringsregioner. Sådana regioner – med mer eller mindre enhetliga näringsstrukturer – kan inte kommanderas fram ovanifrån utan måste självklart ha sin grund i skilda regionala förutsättningar. Vi ser exempelvis naturliga regionala inriktningar såsom fordonsindustrin i Västra Götaland, skogs- och träförädling i stora delar av Norrland och bioteknik och telekom i Mälardalen.

En realistisk bedömning är att Sverige skulle kunna bestå av sex-sju sådana regionala näringssektorer över hela vårt land – en indelning som inte lämnar någon kommun utanför. I klart högre utsträckning än i dag bör staten och regionala och kommunala aktörer arbeta för att stärka de olika regionala inriktningarna.

Fördelarna är flera. Politiken måste utformas mer efter naturliga sammanhängande geografiska områden och inte efter de

administrativa gränser som kommuner och län utgör. Samhällets olika aktörer kan arbeta mer strategiskt när resurserna riktas mot ett större område istället för att spridas ut alltför mycket på många områden, som vart och ett för sig har svårt att bli världsledande inom respektive bransch. Då kan en dynamisk och långsiktig tillväxt skapas som med stor sannolikhet kommer alla till godo.

Gruppen menar också att den så kallade sociala ekonomins betydelse i glesbygd kan och bör öka. Olika former av folkrörelser och kooperativ kan spela en viktig roll för livskraften inom områden som inte marknaden klarar eller som samhället inte har möjlighet att prioritera.

Den regionalpolitiska gruppen anser därför att:

- Den regionala utvecklingspolitiken även fortsatt måste bygga på ett underifrånperspektiv, vara långsiktig och bygga på ett brett samarbete mellan de olika samhällsnivåerna och mellan den offentliga, privata och frivilliga sektorn.
- Arbetet med de regionala tillväxtprogrammen ska utvärderas i syfte att skapa ett mer effektivt utvecklingsarbete på regional nivå.
- Den regionala utvecklingspolitiken bör öka sitt fokus på att utveckla länsövergripande regioner med enhetliga näringsstrukturer.

Öka fokus på näringslivsutveckling

Det är det lokala och regionala näringslivets förutsättningar att utvecklas som är i fokus när det gäller politiken för regional utveckling. Utan bra balans regionalt mellan en god offentlig service och en dynamisk privat sektor när vi inte målet om tillväxt och livskraft i hela landet. Det är därför som fokus i de regionala tillväxtprogrammen ska vara att "utveckla hållbara lokala arbetsmarknadsregioner utifrån ett näringslivsperspektiv".

För att företag ska kunna växa är många frågor viktiga, som tillgången till utbildad arbetskraft, tillgången till riskkapital och fungerande infrastruktur. Men lika viktigt är också att den offentliga servicen fungerar. Utan exempelvis en bra barnomsorg, grundskola, post, hälsocentraler och mycket annat kan inte heller våra företag växa. Allt hänger ihop och är beroende av varandra.

Den regionalpolitiska gruppens reflektioner:

Fokus på näringslivsutvecklingen är rätt och måste öka. Den regionalpolitiska gruppen vill peka ut några områden som är av vikt för den regionala utvecklingen och som vi måste utveckla ytterligare, inte minst till gagn för Sveriges mer utsatta regioner.

Vi har frågor som rör kapitalförsörjningen. Regeringens ambitioner om tillväxt och livskraft i hela landet är beroende av möjligheterna för det lokala och regionala näringslivet att utvecklas. För att detta ska vara möjligt krävs att näringslivet får till-

gång till riskkapital. Utan en sådan tillgång är det många utvecklingsåtgärder som inte kommer till stånd. Företag utanför våra tre stora städer har många gånger svårare att hitta kapital till sina utvecklingsprojekt. Staten bör därför öka sitt samlade engagemang i kapitalförsörjningsfrågor.

Men att upprätta effektiva system för kapitalförsörjning handlar inte bara om att tillföra pengar utan minst lika mycket om att tillföra kompetens. Därför bör staten arbeta genom färre aktörer än i dag. Med tillräckligt stora fonder för till exempel såddfinansiering kan en hög kompetens upprätthållas hos dem som bedömer och ger råd kring de pengar som betalas ut.

Vi har frågor som rör tillgången till kvalificerad arbetskraft. Tillgång till kvalificerad arbetskraft är avgörande för det allt mer kunskapsintensiva svenska näringslivet. Företag får svårt att överleva eller etablera sig på orter/i regioner där efterfrågad arbetskraft inte finns tillgänglig i tillräcklig utsträckning. Brist på efterfrågad arbetskraft är ett nationellt problem men finns i varierande grad beroende på ort och på bransch. Utanför våra storstadsregioner och högskoleorter är detta ett särskilt stort problem.

Utöver satsningar på infrastruktur och kommunikationer bör staten arbeta för att stärka lokala lärcentra och genomföra insatser för att stimulera arbets- och studiependling.

En annan åtgärd som kan stärka attraktionskraften i landets mer utsatta regioner är att lätta på det omfattande strandskyddet i dessa områden. I dag har vi samma skydd för stränder som drabbats av eller hotas att drabbas av överretablering som för

stränder där den risken är långt borta. Viss bebyggelse i dessa områden skulle skapa mer attraktiva boendemiljöer och därmed ge en möjlighet att behålla eller locka till sig välbehövlig kvalificerad arbetskraft. Det kan också bidra till att landsbygden utanför många av våra städer blir mer attraktiva att bosätta sig i.

Vi har frågor som rör innovationer och kluster. Genom att utveckla dynamiska innovationssystem, baserade på toppkompetens, kan regioner i Sverige bli internationellt konkurrenskraftiga inom specifika tillväxtområden.

Som vi påpekat tidigare bör samhället fokusera mer energi på att skapa större regionala näringssektorer. Därutöver vill arbetsgruppen peka på att det i längden inte är bra att ha ett särskilt innovationssystem för företagen och ett annat för universitet och högskolor. Därför förespråkar vi att man i stället söker lösningar, som får dessa båda kulturer att närma sig varandra till ömsesidig nytta och till nytta för svensk tillväxt.

I arbetet för innovationssystem och kluster ska samhällets roll vara marknadskompletterande och infrastrukturbyggande. Detta innebär att samhället måste formulera spelregler som stimulerar marknadskrafterna att själva ta ansvar för tillväxtskapande åtgärder, till exempel uppbyggnaden av olika funktioner i ett regionalt innovationssystem. Samhällets roll bör också vara att finna former för att stimulera olika företag till samverkan i kluster – gärna i samarbete med den lokala högskolan. Inte minst mindre företag har svårt att fullt ut ta initiativ till och vara pådrivande i olika former av klustersamverkan.

Vi har frågor som rör viktiga basnäringar. Sveriges framtida välbefinnande är beroende av att vi blir framgångsrika inom högteknologiska näringar. Men vi får inte glömma bort den stora betydelsen som basnäringarna – framför allt skogs-, trä- och gruvnäringarna – har, inte minst som arbetsgivare utanför våra storstadsregioner. Basnäringarna står för en stor del av värdet på svensk export.

Men vi får inte nöja oss med att vara råvaruproducenter inom dessa områden. Vi måste bli bättre på att vidareförädla produkterna hemma i Sverige. Här kan samhället och högskolorna göra mera i samarbete med berörda näringar. Sedan får vi inte glömma att basindustrin ofta är mycket energikrävande och att tillgången till konkurrenskraftiga energipriser därför är viktig.

Turismen är en annan industri som har en stor tillväxtpotential. Näringen är spridd över hela landet och det innebär att turistindustrin är betydelsefull för tillväxten och sysselsättningen i såväl våra storstadsregioner som i våra glest befolkade regioner. Det är därför viktigt att de samarbetsformer som finns mellan samhällets olika nivåer och turistnäringen värnas och fördjupas. Det ligger ett ansvar på alla samhällsnivåer att främja arbetet med att stärka Sverige som turistland.

Den regionalpolitiska gruppen anser därför att:

- Kapitalförsörjningen måste förbättras i regioner och skeden där marknaden själv inte fungerar. Staten bör öka sitt engagemang i dessa frågor och vi bör arbeta genom färre aktörer.

- Säkra alla regioners tillgång till kvalificerad arbetskraft. Satsa på lokala lärcentra, genomför insatser för att stimulera arbets- och studiependling och lätta på strandskyddsreglerna på delar av landsbygden.
- Underlätta arbetet för innovationer och kluster. Arbeta för att få näringslivets och högskolornas olika innovationssystem att närma sig varandra.
- Basindustriernas och turistnäringens stora tillväxtpotential måste bättre tas tillvara.

Behåll men förändra de riktade insatserna

Det finns ett antal stödformer som riktas till områden med särskilda behov – exempelvis stora delar av Norrland och Bergslagen. Det handlar främst om olika typer av bidrag till att stötta etableringar eller befintliga verksamheter som är av avgörande betydelse för en ort. Det kan också handla om transportbidrag och stöd till kommersiell service. År 2002 satsades sammanlagt cirka 1,25 miljarder kronor på dessa geografiskt riktade stöd.

Därutöver har vi EU:s strukturfonder som tillför det regionala utvecklingsarbetet betydande resurser – framför allt i stora delar av Norrland, Bergslagen och Småland.

Under åren 2000–2006 handlar det sammanlagt om 20 miljarder kronor. Nästa programperiod löper mellan åren 2007–2013 och vi vet ännu ej hur stort återflödet till Sverige kommer att vara från strukturfonderna.

Vi har också den statliga lokaliseringspolitiken som syftar till att sprida de statliga arbetstillfällena mer jämnt över landet. Nuvarande politik innebär att staten vid bildandet av nya myndigheter eller vid omorganisation av befintliga myndigheter noga ska pröva möjligheten till lokalisering utanför våra storstadsregioner.

Den regionalpolitiska gruppens reflektioner:

Den regionalpolitiska gruppen tycker att det är självklart att vi även framöver – på samma sätt som i dag – måste satsa mer av resurserna inom den regionalpolitiska utvecklingspolitiken på landets mer utsatta regioner. De geografiskt omfördelade inslagen kan inte begränsas till finansieringen av den offentliga servicen.

Resurserna för regional utveckling ska användas på det sätt som bäst stärker berörda regioner långsiktigt. Detta innebär att nuvarande politik måste ses över. Gruppen ser en risk i dagens fokus på bidrag till företag och företagsetableringar. Regionalt stöd riskerar att få alltför kortsiktigt fokus istället för att skapa långsiktig och verklig utvecklingskraft. I flera fall skulle pengarna kunna användas mer effektivt i berörda regioner och ibland ändras från bidrag till lån. Det kan också handla om att få utrymme till att stödja olika former av samverkande innovativa processer i berörda regioner. Men vi kan inte gå från ett system till ett annat över en natt. Effekterna av en omläggning måste analyseras och alternativen prövas. Utvecklingen inom våra nordiska grannländer måste följas.

Just nu pågår också förhandlingarna om hur strukturfonderna ska vara utformade

efter 2006. Det är rimligt att anta att Sverige under kommande period kommer att få betydligt mindre medel från strukturfonderna. I dag har vi en alltför dålig bild av hur minskade resurser kommer att slå mot viktiga regionala utvecklingsprojekt. En noggrann analys måste göras och om möjligt bör staten och andra medfinansierare kraftsamla för att parera för minskade strukturfondspengar i vissa betydelsefulla projekt. Vår bedömning är att Sverige och dess regioner även efter 2006 kommer att ha förmågan att bedriva en offensiv politik för att utveckla landets olika delar.

Samtidigt måste vårt nuvarande arbete med strukturfonderna förbättras. Det handlar inte minst om att göra det lättare för dem som får eller vill söka pengar till olika utvecklingsprojekt. Även om mycket blivit bättre är det ibland för mycket krångel involverat i hanteringen av EU-pengarna. Ett förenklingarbete måste drivas såväl nationellt inom Sverige som på EU-nivå.

Vi kan också konstatera att vi borde kunna komma längre med vår statliga lokaliseringspolitik. Även om en hel del lokaliseringar gjorts i mer utsatta regioner under senare år sker ändå påfallande många nylokaliseringar i huvudstadsregionen. Nuvarande arbetssätt är bra, men bör tillämpas mer strikt.

Den regionalpolitiska gruppen anser därför att:

- Landets mer utsatta regioner även framöver måste prioriteras i fördelningen av regionalpolitiska medel.

- Andra – och mer långsiktiga – stödformer delvis bör ersätta dagens olika bidragsformer till näringslivet.
- En samlad utvärdering av statens insatser för regional utveckling görs – inte minst mot bakgrund av förväntat minskade EU-medel efter 2006.
- Det praktiska arbetet kring EU:s strukturfondsmedel måste förenklas genom åtgärder i såväl Sverige som på EU-nivå.
- Fler statliga myndigheter bör lokaliseras i regionalpolitiskt prioriterade regioner.

Säkra välfärden och servicen i hela Sverige

Utan en väl fungerande offentlig service får en ort svårt att överleva och utvecklas. Få vill bo eller ta ett jobb på en ort om det inte finns skolor åt barnen inom rimligt avstånd eller om det inte finns någon sjukvård att tala om. Skolan, vården och omsorgen är den mest grundläggande delen av det välfärdssamhälle vi socialdemokrater är så stolta över. I praktiken är det kommunerna och landstingen/regionerna som ansvarar för att detta fungerar, och det är viktigt att de kommunala tjänsterna fungerar på ett tillfredsställande sätt i hela landet.

Därför måste den kommunala skatteutjämningen värnas. Den är både ett sätt att ta gemensamt ansvar för alla kommuner och ett sätt att ge kommunerna tid att genomföra nödvändiga omstruktureringar när befolkningmängden minskar eller ålderssammansättningen förändras.

Andra viktiga servicefrågor är tillgången till kassaservice och till dagligvaruhandeln. Om människor inte inom rimligt avstånd kan göra enklare bankärenden eller dagliga matinköp blir det betydligt svårare att bo kvar. Enligt riksdagens beslut måste i dag alla – oavsett var man bor – ha möjlighet att verkställa och ta emot betalningar till enhetliga priser genom en grundläggande kassaservice. Staten ger också ett omfattande stöd till att försvara dagligvaruhandelns ställning i glesbygden.

Den regionalpolitiska gruppens reflektioner:

Den kommunala skatteutjämningen måste vara fortsatt starkt omfördelade. Utan en fungerande offentlig service även i landets mer utsatta delar blir det omöjligt att stärka det lokala näringslivets ställning.

Även andra servicefunktioner är viktiga. Kassaservicen är viktig för såväl enskilda som företag. Mot bakgrund av exempelvis Internets starkare ställning bör formerna för statens engagemang för kassaservicen ses över, dock utan att göra avkall på rätten till en grundläggande service för alla som behöver på området. På dagligvaruområdet kan en möjlighet vara att, på de orter där det finns risk för att den sista butiken eller försäljningsstället slår igen, ge stöd genom en offentlig upphandling där den som åtar sig att erbjuda en viss specificerad service på en viss plats till lägsta ersättning ges stöd.

Upphandlingen skulle kunna samordnas med till exempel Svenska spel, Apoteket och Systembolaget så att offentliga och privata tjänster kan erbjudas på ett smidigt sätt även i de orter som ligger i glesbygden.

Därmed skulle det vara möjligt för såväl de stora kedjorna som privata handlare och ideella organisationer att vara med. Vår generella bedömning är att ideella organisationer och krafter – den så kallade sociala ekonomin – kan och bör spela en allt viktigare roll för att tillfredsställa behoven av vissa former av service i glesbygd. Samtidigt får vi inte glömma den viktiga roll den sociala ekonomin även spelar och kan spela i våra mer tätbefolkade regioner.

Den regionalpolitiska gruppen anser därför att:

- En omfattande kommunal skatteutjämning är nödvändig för att säkerställa den offentliga servicen – och därmed också näringslivets tillväxtpotentialer – i alla delar av landet.
- Staten bör se över i vilka former som viktiga servicefunktioner – exempelvis kassaservice och dagligvaruhandeln – bäst säkerställs för alla i hela landet.
- Den sociala ekonomin – ideella organisationer och krafter – kan och bör spela en viktigare roll i att tillfredsställa behoven av vissa former av service i glesbygd.

Korta avstånden – gör Sverige rundare och utveckla IT-samhället

Vår tillväxt och vårt välbefinnande är beroende av att våra varor och tjänster kan levereras till kunder inom och – inte minst – utanför Sverige. Samtidigt är Sverige ett stort land med långa avstånd i Europas norra utkant. Det här ställer extra stora krav på funge-

rande transportsystem, en god infrastruktur och tillgång till modern informationsteknik.

Men transportsystem och informationsteknik är viktiga för tillväxten även på andra sätt. Med snabbare transporter kan vi binda samman arbetsmarknadsregioner som i dag är åtskilda på grund av långa avstånd. Genom att underlätta dagpendling över längre avstånd gör vi det lättare för arbetsgivarna att rekrytera eftersökt arbetskraft samtidigt som vi gör det lättare för arbetstagare att hitta jobb och samtidigt bo kvar på hemorten. Mälardalen och Öresundsregionen är exempel där de positiva effekterna med att skapa större arbetsmarknadsregioner märks.

Modern informationsteknik är mer än bara kablar, master, datorer och förbättrade kommunikationsmöjligheter. Det är också en tillväxtnäring i sig. Sverige ligger traditionellt långt fram både vad gäller IT-utveckling och IT-mognad. Här har vi världens största tillväxtpotentialer och konkurrensfördelar gentemot många länder.

Mycket görs också för att förbättra transportsystemen och för att skapa tillgång till modern informationsteknik. De närmaste tolv åren satsas historiska 364 miljarder kronor på att bevara och rusta upp vårt väg- och järnvägsnät. Ett omfattande arbete pågår som i slutändan syftar till att få våra olika transportslag – väg, järnväg, sjöfart och flyg – att bättre samverka med varandra.

Även om vi inte kommit så långt som vi hoppats har under senare år bredbands- och 3G-näten byggts ut över stora delar av vårt land.

Den regionalpolitiska gruppens reflektioner:

Sverige har en relativt väl utbyggd infrastruktur. Första prioritet måste vara att värna den. Vi anser därför att vi i första hand måste säkerställa kvaliteten på våra befintliga vägar och järnvägar. Det handlar bland annat om bärighetsåtgärder och tjälsäkring i våra skogslän vars basindustrier är beroende av vägar som klarar tunga lastbilstransporter.

Det finns självklart också ett stort behov av nyinvesteringar. Den prioritering som sker till förmån för järnvägssidan är bra. Vi behöver stärka den spårbundna trafiken för att nå målet om en hållbar utveckling. Men vi kan inte komma ifrån att även fordonstrafiken har en viktig roll att fylla som andra transportslag inte alltid kan ta över. Inte minst för att möjliggöra angelägna väginvesteringar i närtid anser vi att alternativa finansieringslösningar – framför allt länefinansieringar – kan vara ett viktigt instrument att ta till. Vi vill dock vara tydliga med att samhällsinfrastrukturen även framöver ska vara samhällskontrollerad och att reguljär finansiering över statsbudgeten måste vara huvudalternativet. Omfattande upplåning riskerar att binda kommande års budgetbeslut i alltför stor omfattning.

Men bättre kommunikationer kräver ett bredare arbete än investeringar i vägar och järnvägar.

En översyn av hela den transportpolitiska sektorn behöver göras. Det handlar om att vi ska se till att använda vår infrastruktur mer effektivt bland annat genom att få de olika transportslagen – väg, järnväg, flyg och sjöfart – att samverka bättre med varandra. Det handlar också om att

underlätta persontransporter över kommun- och länsgränser.

Förbättrade kommunikationer inom olika transportslag kan också innebära att samhällsstödet till andra transportslag kan effektiviseras. Flyget är av stor vikt såväl för förbindelserna inom landet som med utlandet. Det är därför viktigt att vi fortsätter att ta ett ansvar för det inrikesflyget som inte är kommersiellt gångbart och som är regionalpolitiskt prioriterat.

Inom IT-politiken är det viktigt att vi nu börja skifta fokus på allvar. Utbyggnaden av bredband och 3G måste självklart ges högsta prioritet men vi måste nu ägna mer kraft åt att ta tillvara alla de möjligheter som IT-tekniken skapar.

Staten måste ta ett större ansvar för att säkerställa säkerheten, funktionaliteten och tilliten till informationstekniken. Enskilda företag och människor måste kunna garantera en tillförlitlig överföringshastighet, att tekniken inte drabbas av stora störningar och att exempelvis betalningar över Internet är säkra. Först då vägar man fullt ut använda alla de möjligheter tekniken ger.

Vi måste också se till att målet om ett IT-samhälle för alla nås. Det är självklart en rättvisefråga men också en tillväxtfråga. I dag finns en digital klyfta där låginkomsttagare, invandrare, äldre och människor boende utanför våra städer inte i samma utsträckning har möjlighet att delta i och kunna få del av de fördelar som informationstekniken innebär. Insatser för att utjämna den digitala klyftan gör Sverige bättre rustat att ta tillvara IT-samhällets tillväxtpotentialer. En åtgärd kan vara att se över reformen med hem-PC i syfte att allmänt öka tillgången till IT för

de grupper som i dag står utanför det moderna informationssamhället.

Vi måste också förbättra vår spetskompetens inom IT. Satsningar på tillämpad IT- och teknikforskning måste prioriteras. Därför vill vi genomföra ytterligare satsningar på denna sektor.

Vi får inte heller glömma den viktiga roll som den samlade offentliga sektorn kan spela. Stat, kommuner och landsting har en viktig roll som föregångare. En ökad offentlig IT-användning inte bara effektiviserar verksamheten och skapar en högre servicenivå, utan skapar också en bred och stor hemmamarknad för Sveriges IT-företag.

Den offentliga sektorn kan också samordna – och därigenom effektivisera – sina insatser inom exempelvis infrastrukturen bättre än i dag. Det skulle inte bara ge effektivitetsvinster, utan även lindra effekterna på miljö och kultur. Det handlar om samordning när kablar dras och master byggs, men det handlar också om att skapa miljöer för kreativa samtal och dialog samt om att skapa mer enhetliga IT-lösningar inom och mellan olika samhällssektorer. Mycket skulle vinnas på att skapa administrativa system som är mer kompatibla med varandra. I längden frigör det ekonomiskt utrymme för prioriteringar av kärnverksamheterna inom den offentliga sektorns olika delar.

Den regionalpolitiska gruppen anser därför att:

- Satsningarna på infrastrukturen i första hand måste säkerställa befintlig kvalitet på våra spår och vägar. Nyinvesteringar måste i första hand handla om att underlätta långväga transportsstråk och om att underlätta dagpendling över längre sträckor.
- Alternativa finansieringslösningar – i första hand länefinansiering – ska användas i begränsad omfattning för att tidigarelägga angelägna investeringar och att för att skapa ett ökat utrymme för investeringar i hela landet.
- En samlad översyn av hela den transportpolitiska sektorn behöver göras. Inte minst för att få väg, järnväg, flyg och sjöfart att samverka bättre med varandra och för att underlätta persontransporter över kommun- och länsgränser.
- Utbyggnaden av bredbands- och 3G-näten ska fullföljas, men mer fokus riktas mot hur IT kan bli ännu mer av en tillväxtmotor.
- IT-tekniken måste göras mer säker och robust och målet om ett IT-samhälle för alla ges högsta prioritet.
- Den offentliga sektorn måste göras till en föregångare och motor i omställningen till IT-samhället.
- Samhällets olika nivåer måste samordna sitt IT-arbete mer. Det handlar om allt från arbetet med själva infrastrukturen till service och administration.

Bostadspolitiken – viktig för tillväxten

Bostadspolitiken är inte bara en viktig välfärdsfråga och avgörande för våra ambitioner att motverka den ökande segregationen i våra städer. Den har också en avgörande betydelse för möjligheten till regional tillväxt. Utan en fungerande bostadsmarknad, som kan erbjuda bra bostäder till rimliga kostnader, får en kommun eller region det svårt att behålla eller rekrytera den arbetskraft som företag och offentlig sektor efterfrågar.

Sverige har internationellt sett en hög bostadsstandard med ett brett spektrum av boendeformer. Men bostadssektorn har till och från utsatts för svåra prövningar i takt med stora befolkningsomflyttningar mellan våra regioner. Bostadsbrist och bostadsöverskott behöver hanteras samtidigt. Ibland till och med inom en och samma kommun. Underhållsberget är också stort, särskilt där bostadsöverskottet varit långvarigt.

Ett av huvudproblemen är att nyproduktion av bostäder ofta är onödigt dyr. Detta slår sedan igenom på höga hyror och månadsavgifter, vilket minskar enskilda människors välfärd och inköp av andra varor – svensktillverkade och importerade. Det är framför allt bristen på konkurrens inom byggbranschen som måste åtgärdas, men också behovet av ökad beställarkompetens, exempelvis hos de kommunala bostadsbolagen.

En annan viktig fråga är att ha en bra regional balans mellan olika boendeformer. Vi behöver både större enfamiljshus och mindre hyresrätter. Annars får vi inte en landsomfattande bostadsmarknad som är

anpassad efter människors skilda behov och de olika behov vi har vid olika skeden i livet. Annars riskerar vi att bostadsmarknaden blir alltför trögrörlig när vi tvärtom har ett stort behov av rörlighet.

Det är kommunerna som har bostadsförsörjningsansvaret och därmed huvudrollen på bostadsmarknaden. Kommunerna måste bedriva en aktiv bostadspolitik, och använda tilldelningen av mark i förhandling med byggbolagen. Tillsammans med planmonopolet är de kommunala bostadsbolagen kommunernas viktigaste bostadspolitiska verktyg och de är centrala för att öka bostadsbyggandet.

Den regionalpolitiska gruppens reflektioner:

De senaste årens politik visar att det är möjligt att värna hyresrättens ställning på bostadsmarknaden. Sedan år 2000 finns ett investeringsstöd för att öka byggandet av hyresbostäder och studentbostäder. Stödet har getts till ungefär 7 000 hyresbostäder och 15 000 studentbostäder. Sedan år 2003 har stödet förstärkts, både till studentbostäder och till mindre hyresbostäder. För att långsiktigt stärka hyresrättens ställning har allmännyttan också delvis skyddats från utförsäljning, vinstutdelningsregler för allmännyttan har skärpts och en utredning om reformering av hyressättningsystemet har tillsatts.

Vi är också övertygade om att det är möjligt att få ner kostnader och priser för att nyproducera bostäder. Byggbolagen måste självklart ta sitt ansvar och inspiration saknas inte. Boverkets Byggekostnadsforum har under det senaste året lyft fram en mängd olika projekt där det visat sig

möjligt att sänka byggpriserna avsevärt utan att göra avkall på kvalitetskraven.

Det är nu viktigt att vi fullföljer det program som inleddes i början av 2003, och jobbar vidare med att inom bygg-, fastighets- och anläggningsmarknaden åstadkomma förändringar för bättre konkurrens, högre kvalitet, höjd kompetens och ökad attraktivitet för sektorn. Regeringen är just nu igång med att bland annat sjösätta ett långsiktigt omvandlingsprogram tillsammans med byggsektorn, en Byggframsyn.

Vi vill också uppmärksamma den pågående översynen av Plan- och bygglagen (PBL). Det vore önskvärt om hanteringen av planärenden kunde effektiviseras utan att för den skull göra avkall på viktiga demokrati- och miljöaspekter.

Kommunerna – som har bostadsförsörjningsansvaret – har självklart också ett ansvar när det gäller att pressa produktionskostnaderna. Det kan handla om att använda tilldelningen av mark i förhandling om priser med byggbolagen. Det kan också handla om att inom en kommun eller tillsammans med andra kommuner göra gemensamma större beställningar eller upphandlingar som ger billigare priser än om var och en agerar på egen hand.

Det är också viktigt att bostadspolitikerna bättre integreras i den övriga samhällsplaneringen och utvecklingspolitiken på regional nivå. Kommunernas ansvar för bostadsförsörjningen är viktig och ska värnas. Men varje enskild kommun måste i sin bostadsplanering se sig som en del av den vidare arbetsmarknadsregion man ofta är en del av. Ett samhällsbyggande och allmännyttigt perspektiv är viktigt i den kommunala bostadspolitikerna.

Bostadssektorn kan också vara en tillväxtmotor för andra viktiga svenska näringar. Ett tydligt exempel är den viktiga trä- och skogsnäringen. I dag finns stor kunskap om konsten att bygga i trä. Vi vill se fler hyreslägenheter i trä. Genom ett träprogram vill vi öka användningen av trä i både privata och offentliga nybyggnationer. En annan näring som har stora förutsättningar att utvecklas är den svenska miljöteknikindustrin. Att minska energianvändningen är en ekonomisk och ekologisk framtidsfråga både för de boende och för stat, kommun och landsting.

Den regionalpolitiska gruppen anser därför att:

- Byggandet av hyresrätter och studentbostäder måste ha fortsatt prioritet.
- Priserna för nybyggnation måste pressas. Byggbolagen måste ta ett större ansvar, erfarenheter från lyckade exempel måste spridas och kommunerna måste arbeta mer målinriktat.
- Bostadsplaneringen måste bättre integreras med samhällsplanering och utvecklingspolitik på regional nivå. Det handlar inte minst om att kommunerna i en och samma arbetsmarknadsregion ofta måste samordna sitt arbete mer.
- Bostadssektorn bör bli en tillväxtmotor för exempelvis den svenska trä- och skogsindustrin, och den svenska miljöteknikindustrin.

Inkomna idéer, frågor och synpunkter från rådslaget

En imponerande mängd idéer, frågor och synpunkter har kommit in via partiets rådslag. Mycket av det som kommit in berör på ett eller annat sätt den regionalpolitiska arbetsgruppens ansvarsområden. Av praktiska skäl är det inte möjligt för oss att kommentera allt som kommit in. Däremot ligger inkomna svar till grund för mycket av det vi föreslår i vår rapport.

Vi väljer att lyfta fram några områden som förekommit mer eller mindre ofta i svaren. Vi lämnar gruppens kommentarer och reflektioner och visar sedan hur vi väljer att väva in resonemangen i själva slutrapporten.

Vidgade arbetsmarknadsregioner

Många rådslagssvar lyfter upp de tillväxtmöjligheter som finns i att skapa geografiskt större arbetsmarknadsregioner. Bland annat lyfter (s) i Örebro län fram sådana tankar.

Vi håller med. När det blir möjligt att dagpendla över längre avstånd får arbetsgivare lättare att rekrytera eftersökt arbetskraft. Omvänt blir det lättare för enskilda arbetstagare att bo kvar på hemorten och samtidigt ta ett jobb på annan ort. Ofta handlar det om att bygga ut infrastrukturen eller på andra sätt förbättra kommunikationerna. Mälardalsregionen och Öresundsregionen är två bra exempel på vad förbättrade transportsystem kan innebära för pendling och tillväxtmöjligheter.

- Därför väljer också arbetsgruppen att i sin rapport betona frågor som har med förstorade arbetsmarknadsregioner och arbetspendling att göra. Det här syn-

sättet kommer också vara viktigt i den skrivelse regeringen skickar till riksdagen under våren 2004 angående infrastrukturinvesteringarna för åren 2004-15.

Skatteutjämningen

Många rådslagssvar lyfter upp frågor kring skatteutjämningen. En del svar lyfter upp dess vikt för Sveriges mer utsatta regioner, andra lyfter upp frågor som rör Stockholmsregionen och själva sättet att räkna ut hur mycket en region ska bidra med till systemet. *SSU-förbundet* pekar på vikten av nuvarande system medan *Haninge arbetarekommun* tycker att dagens system är orättvist eftersom man menar att de kommuner som bidrar i systemet får sämre möjligheter att ge medborgarna en bra service än de kommuner som får pengar via systemet.

Vi anser att en omfattande kommunal skatteutjämning är avgörande för ambitionerna att skapa tillväxt och livskraft i hela landet. Utan en väl fungerande offentlig service får en ort svårt att överleva och utvecklas. Få vill bo eller ta ett jobb på en ort om det inte finns skolor åt barnen inom rimligt avstånd eller om det inte finns någon sjukvård att tala om.

Skatteutjämningen ska utjämna skillnader i inkomst och kompensera för strukturella skillnader i kostnadsläget så att förutsättningarna för en likvärdig skola, vård och omsorg finns i hela landet. Tekniken i beräkningssystemet ligger inte inom den regionalpolitiska gruppens ansvarsområde.

- Den regionalpolitiska arbetsgruppen väljer som en konsekvens av detta att lyfta fram frågor som har med skatteutjämningen och den offentliga servicen att göra i rapporten.

Ansvarsfördelningen mellan olika beslutsnivåer i samhällsorganisationen

Flera svar lyfter fram frågor som har med ansvarsfördelningen mellan de olika samhällsnivåerna – stat, län och kommun – att göra. *Härnösands arbetarekommun* vill ge förtroendevalda på regional nivå större inflytande över regionala utvecklingsfrågor. *Kungsbacka arbetarekommun* tror inte på modellen med direktvalda regionparlament.

Under senare år har den regionala nivån fått möjligheten att ta ett större ansvar inom tillväxtpolitiken än vad som tidigare varit fallet. Sedan 1998 pågår i Skåne och Västra Götaland försök med direktvalda parlament som bland annat tagit över en del ansvar som tidigare låg på de statliga länsstyrelserna. Nyligen har också kommunerna i varje län fått möjlighet att bilda så kallade kommunala samverkansorgan i sina respektive län. De tar då också över vissa frågor som annars sköts av länsstyrelserna.

Det finns mycket att vinna på att lyfta fram den kommunala och regionala nivån i tillväxtarbetet. Därför ska också de regionala tillväxtprogrammen tas fram av dem som bor och verkar lokalt och regionalt. Där finns de bästa kunskaperna om vad som är utvecklingsbart och inte i varje enskilt län.

Regeringen tillsatte 2003 en statlig kommitté – ansvarskommittén – med uppdraget att se över ansvarsfördelningen mellan de olika samhällsnivåerna och – om lämpligt – föreslå förändringar. En del av uppdraget är just att titta på ansvaret för de olika delarna av tillväxtpolitiken.

- Den regionalpolitiska gruppen väljer därför i rapporten att betona den loka-

la och regionala nivåns betydelse i tillväxtpolitiken och betonar ansvarskommitténs intressanta uppgift att se över vilken nivå som bäst hanterar vilka frågor inom exempelvis tillväxtpolitiken.

IT-samhället

Flera svar lyfter fram IT-frågorna. En del utifrån behovet av att slutföra utbyggnaden av bredbands- och 3G-näten. Andra utifrån att vi måste bli bättre på att faktiskt få ut mer av all den IT-infrastruktur som nu är byggd. *Gislaveds Arbetarekommun* betonar vikten av att bredbandsnätet byggs ut mer. *Stockholms arbetarekommun* betonar vikten av de möjligheter som den utbyggda IT-infrastrukturen skapar.

Under ett antal år har stor kraft lagts ner på utbyggnaden av såväl bredbandsnätet som 3G-nätet. Även om utbyggnaden tagit längre tid än förväntat och marknadskrafterna inte fungerat som vi trott växer näten runtom i vårt land. Detsamma gäller mobiltelefonnätet där det också tyvärr fortfarande finns alltför stora brister i täckningen.

Nu måste fokus skifta till hur vi använder denna infrastruktur till att bli starka möjligheterna till tillväxt. IT har stora möjligheter att bidra till tillväxt genom att vara en del i nya tjänster och produkter, men även indirekt genom att användas för effektivisering. Ett effektivt utnyttjande av IT kan frigöra resurser som i sin tur kan användas för att skapa nya varor och tjänster.

IT kan även användas som ett sätt att förbättra enskildas och företags kontakter med offentlig sektor. Medborgare och företag ska på elektronisk väg kunna få information, lämna uppgifter, framföra synpunk-

ter och utträta andra ärenden på ett snabbt och enkelt sätt, oberoende av tid och plats. Målet är bättre service, ökade möjligheter till insyn och delaktighet samt ett mer effektivt resursutnyttjande. Några effekter av ett sådant synsätt är att företagsklimatet förbättras när det blir lättare att ha kontakt med den offentliga sektorn och att enskildas samhällsengagemang i exempelvis frågor med koppling till regional utveckling underlättas.

Regeringen har nyligen tillsatt två arbetsgrupper – en IT-politisk strategigrupp och en delegation för utveckling av offentliga e-tjänster – med uppdraget att driva på arbetet med att ställa om Sverige till ett IT-samhälle i dess bredaste mening.

- Den regionalpolitiska gruppen betonar utbyggnaden av de nationella höghastighetsnäten måste slutföras. I övrigt måste IT-politikens fokus skifta från infrastruktur till nytta. Gruppen lägger därför förslag som syftar till att ge IT-politiken rätt fokus i arbetet för ökad tillväxt.

Sjukvårdens koppling till regional utveckling

Några svar menar att det vore önskvärt att samordna frågor som har med regional utveckling att göra med sjukvårdsfrågor. *Socialdemokraterna i Västra Götalandsregionens utvecklingsnämnder* lyfter bland annat dessa frågor.

Vi delar uppfattningen att verksamheter inom hälso- och sjukvårdsområdet är en strategisk resurs också för den regionala utvecklingen. Detsamma gäller flera andra verksamheter som tillhör välfärdssamhällets kärna. Normalsituationen i dag är att

landstingen är huvudman för hälso- och sjukvården medan de kommunala samverkansorganen och/eller länsstyrelserna hanterar de regionala utvecklingsfrågorna på länsnivå.

Undantagen är framför allt Region Skåne och Västra Götalandsregionen som i mångt och mycket ansvarar för båda politikområdena. Båda regionerna upplever att erfarenheterna är positiva.

Den statliga ansvarskommittén har – som sagt – uppgiften att se över ansvarsfördelningen mellan de olika samhällsnivåerna och om lämpligt föreslå förändringar.

- Den regionalpolitiska arbetsgruppen anser att frågor som rör den grundläggande ansvarsfördelningen – så även frågan om en ökad koppling mellan sjukvård och regional utveckling – tills vidare bör hanteras inom ramen för ansvarskommitténs arbete.

Förhållandet mellan tillväxt i storstad och landsbygd

Några svar tar upp frågor som rör förhållandet mellan tillväxt i storstad och landsbygd. *Hallstahammars arbetarekommun* betonar vikten av att se tillväxtpöjligheterna utanför storstäderna och *Göteborgs partidistrikt* betonar storstadsregionernas viktiga roll för den nationella tillväxten.

Vi är inom Sverige ömsesidigt beroende av varandra. Ingen vinner på trafikkaos i våra storstäder eller på utarmning av landsbygden. Tillväxt i en del av Sverige innebär inte automatiskt mindre tillväxt i övriga landet. Motsättningar mellan till exempel stad och land får därför inte skapas. Det handlar snarare om hur stad och landsbygd kan skapa förutsättningar för varandra.

Vi behöver därför en regional utvecklingspolitik som tar tillvara olikheterna i vårt land. Det gör vi bäst om varje del av landet självt tar fram strategier för hur deras län bäst kan utvecklas. Då tar vi bättre vara på alla de olika möjligheter som finns och då hanterar vi också bäst de olika svagheter varje region måste hantera.

Vi får inte heller glömma att Sverige är en del av en allt mer globaliserad ekonomi. Allt oftare konkurrerar våra svenska regioner inte med andra regioner inom Sverige utan med regioner i andra länder i Europa. Det understryker än mer behovet av att ge alla regioner så bra investeringsklimat som möjligt.

- Den regionalpolitiska gruppen betonar därför i sin rapport att inte motsättningar mellan stad och land får skapas. Sverige är alldeles för litet och våra regioner alldeles för ömsesidigt beroende av varandra för att skapa ofta konstlade motsättningar.

Offentlig service i hela landet

Flera svar tar upp vikten av att ha en fungerande offentlig och privat service i hela landet som en grundförutsättning för tillväxt och livskraft i hela landet. Bland andra *Socialdemokraterna i riksdagen Norra Skogslänen* lyfter dessa frågor.

Det här är en mycket viktig fråga. Skatteutjämningen är ett sätt att garantera en likvärdig offentlig service över hela landet. Men den räcker inte. En fungerande post- och kassaservice är också viktig att säkerställa för alla invånare. Detsamma gäller självklart en grundläggande privat service inom framför allt dagligvaruhandeln.

Regering och riksdag har slagit fast att alla i hela landet ska ha möjlighet att verkställa och ta emot betalningar till enhetliga priser genom en grundläggande kassaservice. Samtidigt kan vi konstatera att andelen av Sveriges befolkning som använder sig av Svensk Kassaservices tjänster minskar för varje år. Fler och fler går över till att använda billigare och bekvämare betalningsformer som till exempel bank över Internet. En utredare ska därför under 2004 analysera och bedöma samhällets behov av och kostnader för en grundläggande kassaservice och utifrån denna bedömning föreslå en framtida lösning som är godtagbar ur ett samhällsekonomiskt perspektiv.

På samma sätt arbetar regeringen för att underlätta dagligvaruhandeln överlevnad på landsbygden. Trots betydande statligt stöd miste 117 orter i gles- och landsbygd sin sista butik under 2002. Minskat befolkningsunderlag är en orsak till butiksnedläggningar men också förändrade köpvanor hos lokalbefolkningen och ökade lönsamhetskrav hos aktörer i butiksledet. Det minskande antalet orter med butik leder till att avståndet till närmaste butik förlängts för åtskilliga hushåll. Effekterna för en ort som mister sin sista butik är många gånger stora. Dagligvarubutiken är ofta den sista serviceform som finns kvar och den fungerar då ofta som ombud för ett antal andra serviceslag såsom post, apotek och systembolag.

Landets länsstyrelser och självstyrelser har därför fått i uppdrag av regeringen att ta fram lokala utvecklingsprogram för kommersiell service. Syftet är att analysera serviceutvecklingen i respektive län, enas

om gemensamma mål för utvecklingen samt upprätta planer på åtgärder.

- Den regionalpolitiska gruppen lyfter i sin rapport fram hur viktig den offentliga och privata servicen är för det regionala tillväxtarbetet. Näringslivet på en ort får svårt att utvecklas om de anställda inte har tillgång till den grundläggande service vi alla är beroende av.

Sjöförbindelserna över Östersjön

Några svar lyfter behovet av att få bättre sjöförbindelser över Östersjön.

Frågor som rör Sveriges sjöfartsförbindelser med omvärlden är självklart mycket viktiga. Av Sveriges import och export är cirka 90 % beroende av transporter på sjön och det är viktigt att upprätthålla marknadsandelarna genom bra villkor för sjöfarten.

Tillsammans med Finland och flera andra Östersjöländer vill Sverige få EU att prioritera så kallade sjömotorvägar över framför allt Östersjön. Sjömotorvägarna skulle innebära satsningar på den infrastruktur på land och till sjöss som har störst betydelse för en effektiv, säker och miljövänlig internationell sjöfart. Det handlar främst om vissa hamnar, stomfarleder samt väg- och järnvägsanslutningar till hamnarna och isbrytning.

- Den regionalpolitiska gruppen lyfter därför fram sjöfartens betydelse i sin rapport och föreslår att satsningar på sjömotorvägar får fortsatt prioritet.

Koppling bostadsbyggande och infrastrukturplanering

I några svar vill man se en tydligare koppling mellan bostadsplaneringen och andra samhällsplaneringsfrågor. Bland andra

Riksdagsgruppens tillväxtprojekt lyfter fram sådana tankar.

Det är mycket riktigt så att bostadsplaneringen ibland inte är tillräckligt integrerad med övrig samhällsplanering på regional nivå. Det hänger delvis samman med att det är de enskilda kommunerna som har bostadsförsörjningsansvaret medan beslut om de icke-kommunala vägnäten fattas på antingen läns- eller riksnivå.

Så här ska det också vara. Den kommunala nivåns ansvar inom bostadspolitik är viktig och ska värnas. Men i det ansvaret ligger också att se vidare i sin planering än själva kommungränsen. Många kommuner – inte minst i våra tre största storstadsregioner – är en del av en vidare arbets- och bostadsmarknad. Detta faktum måste kommunerna ta hänsyn till i sin bostadsplanering.

Sedan måste det självklart föras en nära dialog mellan kommunerna på den ena sidan och länen och trafikverken på den andra så att infrastrukturplaneringen och bostadsplaneringen samspekar.

- Den regionalpolitiska gruppen väljer därför i sin rapport att lyfta fram behovet av att länka samman bostadsfrågor bättre med övrig regional samhällsplanering.

Den dåliga konkurrensen i byggbranschen

Flera svar lyfter upp problemet med den bristande konkurrensen i byggbranschen och vad det får för konsekvenser på bostadspriser och hyressättning. Till exempel *Malmö arbetarekommun* lyfter dessa problem.

I dag finns stora brister som medfört sämre kvalitet och ökade kostnader i

bostadsproduktionen. Problemen är brist på kompetens hos byggherrar och beställare, stora företag som dominerar sektorn, brist på konkurrens, svart arbetskraft och brister i byggprocessen som resulterar i fukt- och mögelskador. Det är självklart angeläget att höja kvaliteten, hålla nere byggkostnaderna och främja konkurrensen inom byggsektorn.

- Den regionalpolitiska gruppen väljer därför i sin slutrapport att peka på behovet av att dels öka konkurrensen i byggbranschen samt att dels hitta andra sätt som kan pressa priserna för nybyggnation.

Alternativa finansieringsformer inom transportsystemen

Många svar ställer sig positiva till ett ökat användande av alternativa finansieringsformer inom infrastruktursektorn. Det handlar alltså om att finansiera en investering på ett annat sätt än i dag där staten normalt står för hela kostnaden, betalar den direkt över budgeten och tar hela ansvaret för själva byggnationen.

Socialdemokraterna i Arboga ställer sig exempelvis positiva till alternativa finansieringsformer. *Gnosjö arbetarekommun* är dock mer tveksam.

Frågan om alternativa finansieringsformer är komplicerad. Vi måste komma ihåg att oavsett finansieringsform går det inte att komma ifrån att infrastruktur – investeringar, drift och underhåll – faktiskt kostar pengar och att notan i slutändan måste betalas. Frågan är i grund och botten vem som ska betala och vid vilken tidpunkt som kostnaden ska tas. Frågan är också om det är värt att få en investering till stånd tidi-

gare mot att kostnaden ökar i form av utgifter för räntor och amorteringar.

Sedan tidigare finns ett antal infrastrukturprojekt som alternativfinansierats. Exempel är lånefinansieringen på Botniabanan och Öresundsbron. Andra exempel är PPP-lösningen på Arlandabanan där projektet möjliggjorts genom ett samarbete mellan staten och näringslivsaktörer.

Alldeles nyligen har regeringen beslutat att vissa investeringar i Västsverige, vissa godsspårsinvesteringar förbi Östergötland samt Cityspären genom centrala Stockholm ska finansieras genom lån. Syftet är att kunna tidigarelägga viktiga infrastrukturinvesteringar samtidigt som utrymme för investeringar i övriga landet frigörs.

Den regionalpolitiska arbetsgruppen anser att huvudregeln ska vara att infrastruktur finansieras via de vanliga anslagen över statens budget. Alternativa finansieringsformer kan med fördel användas som ett sätt att tidigarelägga vissa centrala investeringar. Men vi får inte glömma bort att ju mer vi lånar desto med binder vi budgetutrymme i framtiden. Vi får inte heller göra avkall på principen om att infrastrukturen ska vara samhällskontrollerad.

- Den regionalpolitiska gruppen väljer därför att lyfta fram frågor kring alternativa finansieringsformer i sin rapport.

Särlösningar i lagstiftning för vissa landsändar?

Några svar vill se olika typer av särlösningar i lagar eller andra regelverk för vissa delar av landet. Syftet skulle vara att motverka de ökande regionala skillnaderna i Sverige. *Övertorneå arbetarekommun* lyfter sådana önskemål.

I viss begränsad omfattning finns det sådana särlösningar redan i dag. Ett tydligt exempel är den generella nedsättningen av socialavgifter inom stödområde A – det vill säga stora delar av Norrland – på 15 % av lönesumman.

Rent generellt är vi skeptiska till en omfattande användning av olika särlösningar inom den regionala utvecklingspolitiken. Särlösningar innehåller ofta problem som är svåra att bortse ifrån. Särlösningar i en del av landet kan lätt skapa krav och förväntningar på särlösningar i andra delar av landet.

Många regioner kan med fog hävda att man har unika problem och som man skulle kunna kräva särlösningar för att hantera. Sverige är en enhetsstat och bör ha ett sammanhållet regelverk inom landet. Dagens regionala utvecklingspolitik är ett tydligt exempel på att det inom en enhetsstat finns andra möjligheter att hantera och ta tillvara varje landsändas specifika möjligheter och problem.

Turismen som tillväxtfaktor

Ett antal svar lyfter fram turistbranschens potential som tillväxtfaktor. Ett exempel är *Stockholms läns socialdemokratiska partidistrikt*.

Rese- och turistindustrin är en näring som har framtiden för sig. I dagens moderna ekonomi finns ett stort, växande och varierat behov av resetjänster, både i företagsmarknaden och i privatmarknaden. Men i båda dessa marknader råder en hård internationell konkurrens. Det ställs stora krav på kapacitet, kvalitet och lyhördhet för att turistföretagen ska växa och utvecklas och därmed stärka såväl sin egen som

landets och olika destinationers attraktions- och konkurrenskraft.

Rese- och turistindustrin i Sverige är sammansatt av företag från en rad olika branscher. Näringen består framför allt av små företag. Näringen är spridd över hela landet och det innebär att turistindustrin är betydelsefull för tillväxten och sysselsättningen i såväl våra storstadsregioner som i våra glest befolkade regioner.

För att främja turistnäringens tillväxt har Framtidsgruppen, med företrädare från staten och turistnäringen, arbetat fram ett förslag till nationell strategi med en rad olika åtgärder. Arbetet med att förverkliga programmets ambitioner är i full gång. Mycket har blivit genomfört, mycket återstår. I samförstånd och samverkan går arbetet nu vidare. Genom Framtidsprogrammet har vi ett ambitiöst dokument för hur vi gemensamt, staten och näringen, kan ta oss från ord till handling.

- Den regionalpolitiska gruppen lyfter därför fram turismens viktiga potential i arbetet för tillväxt och livskraft i hela landet. Det ligger ett ansvar på alla samhällsnivåer att främja arbetet med att stärka Sverige som turistland.

Fördelningen av transporter mellan transportslagen

Flera svar pekar på behovet av att göra transportsektorn mer långsiktigt hållbar, bland annat genom att styra över transporter från vägsidan till järnväg och sjöfart. *Ångelholms arbetarekommun* är ett exempel på det.

Det här är en mycket viktig fråga. Som inom alla andra samhällssektorer måste även transportsektorn bidra till målen om

en långsiktigt hållbar tillväxt. Det behövs ett arbete på flera håll. Vi behöver göra transporter med järnväg och sjöfart mer attraktiva. Vi behöver göra transporterna på våra vägar mer miljövänliga. Och vi måste göra det lättare att kombinera transporter mellan de olika transportslagen så att inte hela transporten nödvändigtvis sker med exempelvis lastbil.

I de av regering och riksdag fastslagna investeringsramarna för väg- och järnvägsnätet åren 2004-15 finns en tydlig prioritering på järnvägen.

Det är också viktigt att fortsätta arbetet med att få vägtransporterna att bättre bära de kostnader man ger upphov till. Vi har gjort mycket för att få ner avgasföroreningarna. Men inte minst koldioxidutsläppen måste ner ytterligare. Skattebefrielse av fordon som drivs av förnyelsebar energi är en väg att gå.

Statliga Godstransportdelegationen arbetar på regeringens uppdrag med att ta fram en strategi för att främja samverkan mellan trafikslagen i arbetet med att uppnå ett långsiktigt hållbart transportsystem. Arbetet skall utmynna i ett heltäckande förslag hur staten skulle kunna stimulera en mer rationell användning av de olika trafikslagen. Arbetet ska vara färdigt i juni 2004 och då finns ett brett underlag att offensivt arbeta vidare med.

- Den regionalpolitiska gruppen väljer därför i sin rapport att lyfta fram behovet av att satsa på järnvägen, att ställa om vägtrafiken ytterligare i hållbar inriktning samt att ge arbetet med att få en bättre samverkan mellan transportslagen högsta prioritet.

Lätta på regler för bostadsbyggande i attraktiva lägen

Några svar menar att det vore önskvärt att lätta på reglerna för bostadsbyggandet i i dag skyddade områden. Det handlar om strandnära lägen i områden som i dag inte lider av eller riskerar drabbas av överetablering av fastigheter. Bland andra lyfter (s)-grupperna i utvecklingsnämnderna i Västra Götalandsregionen frågan.

Det är allmänt självklart viktigt att skydda stränderna vid våra sjöar, älvar och kuster från alltför stora ingrepp i form av fastigheter. Våra vackra naturområden är en resurs som ska bevaras för allmänheten och för framtiden. De är också en viktig resurs för exempelvis turistnäringen och är ett arv vi ska vara stolta över.

Vi kan inte vrida klockan tillbaka, men det är bara att konstatera att den överetablering som skett i exempelvis Stockholms och Bohusläns skärgårdar på sina håll är olycklig. Vi ska inte göra om samma misstag igen och dessa områden måste ha ett fortsatt starkt skydd.

Men den regionalpolitiska gruppen delar uppfattningen att vi borde kunna ha olika grader av skydd för olika områden. En del strandnära lägen i landet är inte i närheten av att drabbas av överetablering. Viss bebyggelse i dessa områden skulle kunna innebära en möjlighet för dessa områden att locka till sig välbehövlig kvalificerad arbetskraft med hjälp av en attraktiv boendemiljö.

- Den regionalpolitiska gruppen föreslår därför i sin rapport att strandskyddsreglerna i delar av Sverige bör mildras.

Lån kontra bidrag i stöd till företag

En del svar menar att det vore bra om de bidragsstöd som i dag kan ges till företag i utsatta delar av landet kunde ersättas med stöd i låneform eller andra former av stöd. Såväl *Härnösands* som *Ullerred-Forsbaga arbetarekommuner* är inne på den linjen.

I regionalpolitiska propositionen från 2001 slås fast att ett reducerande av bidragsformen till förmån för ett lånesystem principiellt är rätt väg att gå. Bidragen kan å ena sidan bedömas vara ett viktigt instrument vid företagsetableringar, särskilt avseende tjänsteföretag. Å andra sidan har bidraget på goda grunder kritiserats för att vara konkurrensstörande, konserverande samt ha tveksamma tillväxteffekter.

När det finns behov av olika marknadskompletterande finansieringsinsatser bör främst former som innebär att återbetalning av kapitalet sker användas. Statens insatser bör i stället inriktas på entreprenörsfrämjande, nätverksbyggande till exempel mellan olika företagare och mellan företagen och olika institutioner, samt på utveckling av finansieringssystem som ger kapitalmarknadens aktörer möjlighet och incitament att göra ökade finansieringsinsatser för företagen.

Samtidigt måste ett skifte i politiken ske under ordnade former. En alltför snabb övergång till en politik som inte är fullt ut genomtänkt och praktiskt satt i sjön kan få svåra konsekvenser för såväl företag som enskilda. Vi måste också följa utvecklingen på området i våra nordiska grannländer och se vilka effekter en ensidig reform i Sverige skulle få.

- Den regionalpolitiska gruppen uttalar därför i sin rapport sitt principiella

stöd för att de olika bidragsstöden till företagen ses över med sikte på att ersättas med mer långsiktigt tillväxtfrämjande åtgärder i berörda regioner.

Byråkratin kring strukturfonderna

Några svar tycker att administrationen kring strukturfonderna är alltför omfattande och komplicerat. Ett exempel är (s) i *Ljungaverk*.

Det är mycket riktigt så att det delvis är alldeles för mycket pappersarbete kopplat till strukturfonderna, även om mycket förbättrats de senaste åren. Det här är en fråga som måste åtgärdas på två håll. Dels från EU-kommissionens sida och dels av oss själva i Sverige.

En hel del har redan gjorts. Inför nuvarande programperiod 2000-2006 har exempelvis ansökningsblanketter i största möjliga utsträckning samordnats mellan de olika programmen.

För att underlätta informationssökning har hemsidor och projektdatabaser byggts upp.

Men det här räcker inte. Exempel på andra förenklande åtgärder kan vara att förenkla redovisningen för småföretag, underlätta ärendehantering och informationssökning, säkerställa att olika myndigheter tolkar regelverken lika samt göra det möjligt för fler att ingå i olika erfarenhetsutbytesgrupper. På EU-nivå kan man exempelvis minska antalet fonder och regelverk som finns i dag.

Samtidigt får vi inte glömma att regelverk och administration faktiskt fyller ett viktigt syfte. Nämligen att säkerställa att gjorda politiska prioriteringar följs och att EU:s pengar inte används till oegentligheter.

- Den regionalpolitiska gruppen betonar därför i sin rapport att vi såväl inom Sverige som på EU-nivå bör ge för- enklingar av regelverket kring och administrationen av strukturfonderna hög prioritet.

Statlig lokaliseringspolitik

Flera svar tycker att det är viktigt att staten mer än i dag sprider statliga arbetstillfällen mer jämnt över landet. Ett exempel är *Piteå arbetarekommun*.

Nuvarande politik innebär att staten vid bildandet av nya myndigheter eller vid omorganisation av befintliga myndigheter noga ska pröva möjligheten till lokalisering utanför våra storstadsregioner. Det ska finnas särskilda skäl för att en lokalisering ska ske i till exempel Stockholm. Relevanta skäl kan handla om vikten av närhet till berörda departement eller andra centrala funktioner. Utgångspunkten är att en myndighet oavsett lokaliseringssort ska kunna fullgöra sina uppgifter så effektivt som möjligt. Man måste exempelvis ha möjlighet att rekrytera eftersökt personal till arbetsplatsen.

Varje lokaliseringsbeslut föregås också av en prövning. Bland de orter som på senare år fått nya statliga verksamheter finns till exempel Kiruna, Boden, Umeå, Sollefteå, Kramfors, Härnösand, Sundsvall, Söderhamn, Falun, Katrineholm, Karlskoga, Visby, Karlsborg och Hässleholm.

Men vi kan tyvärr konstatera att utvecklingen inte går tillräckligt fort. I praktiken sker alltför många etableringar i framför allt Storstockholmsområdet. Det finns därför anledning att mer strikt tillämpa nuvarande politik.

Vi får samtidigt inte glömma att en aktiv statlig lokaliseringspolitik aldrig ensamt kan vända utvecklingen i våra mer utsatta delar av landet. Fokus i den regionala utvecklingspolitiken måste vara att utveckla det lokala och regionala näringslivet. På många håll i landet är det ett problem att beroendet av den offentliga sektorn som arbetsgivare är alldeles för stort.

- Den regionalpolitiska arbetsgruppen lyfter därför i sin rapport fram behovet av att staten mer aktivt arbetar för att tillämpa nuvarande lokaliseringspolitik, men betonar samtidigt att det inte får skapas en övertro på vad lokaliseringar långsiktigt kan åstadkomma för potentiella lokaliseringssorter.

Skogs- och pappersindustrin som tillväxtmotor

Några svar lyfter fram skogens betydelse som tillväxtmotor. *Pappersindustriarbetareförbundet* och *Skogs- och träfacket* är tydliga exempel på det.

Skogsindustrins betydelse för Sverige som industrination och för svensk kultur och ekonomi kan inte nog betonas. Sverige är ett av världens största skogsländer och detta sätter också sin tydliga prägel på landskapet. Det är viktigt att vi blir bättre på att vidareförädla den svenska träråvaran för att på detta sätt öka sysselsättningen. Det här är ett arbete som nu också sker i samarbete mellan staten och näringen. En viktig förutsättning är att det genomförs satsningar på forskning på området.

Skogs- och pappersindustrin har en speciell betydelse även på det sättet att de i så stor utsträckning är förlagda till de regionalpolitiskt prioriterade länen.

Det industriella byggandet är en viktig tillväxtaspekt. Att i detta sammanhang lyfta upp och prioritera träbyggande är naturligt med tanke på det tidigare restriktiva regelverket och den kulturella status som trähusen har i Sverige. Det är viktigt för att bibehålla en hög virkesbalans i skogen att alla skogsägare tar sitt ansvar och vårdar sin skog.

När det gäller naturreservat så är det viktigt att betona den kompromiss som målet med skogspolitiken utgör, att bedriva ett ekonomiskt lönsamt skogsbruk som samtidigt skall bevara biologisk mångfald. Det finns ett stort behov av insatser för rådgivning och information och här har skogsstyrelsen en given roll. En större översyn kommer att börja genomföras under året och flera av de frågor som tas upp kommer då att behandlas.

- Den regionalpolitiska arbetsgruppen väljer därför i sin rapport att lyfta fram skogs- och pappersindustrins viktiga betydelse för Sverige samt pekar på behovet av att Sverige blir bättre på vidareförädla sitt trä inom landet.

Förslag med tydligt avgränsat lokala och regionala effekter

En del svar som kommit in lyfter fram förslag som främst har effekter på en viss ort eller i ett visst län. Det kan handla om att man vill att en vägsträcka byggs ut eller att det satsas mer på en viss högskola.

Sådana förslag kan självklart vara mycket viktiga för tillväxten i berörd region och ska inte underskattas. Den regionalpolitiska gruppen anser dock att gruppen och partikongressen måste ha ett mer generellt fokus. Vi vill undvika att peka ut enskilda begränsade satsningar som extra viktiga eftersom de ofta står i direkt motsatsställning till satsningar på andra orter.

Vill vi prioritera en vägsträcka måste i praktiken en annan vägsträcka tonas ner, en åtgärd som kan ha direkt negativa effekter för tillväxten i den regionen.